

SZEMLE

A 'Könyvtáros' könyvtári és könyvtári vonatkozású közleményeinek tíz éves mutatója. (1961-1970.) Összeállította: F. Wiesinger Piroska és J. Mátrai Judit. Bp., 1972. Népművelési Prop. Iroda. 558 p. Soksz.

A "Könyvtáros" a könyvtárosok legnépszerűbb szakmai sajtóorgánuma. Cikkeiből meglevenedik a könyvtárügy egész problematikája, jelene, múltja, sőt története. Az évfolyamokban való tájékozódást megkönnyíti a "Könyvtáros" első tíz évfolyamához készült repertórium, amely eligazít a felszabadulás utáni években kibontakozott magyar könyvtárügy szakirodalmában. (Könyvtáros tíz éves mutatója, 1951-1960. Betűrendes és szakmutató. Összeáll.: Körtés Julia, Futala Tibor, F. Wiesinger Piroska. Közread. az O.K.D.T. Bp., 1963. XV., 223 p.) Ez a mű tartalmazza a tárgyidőszakban a lapban megjelent könyvtártudományra, könyvtárügyre, könyvtárakra és könyvtártörténetre vonatkozó összes cikket és közleményt szakrendi, földrajzi-intézményi, szerzői és címszerinti rendszerezésben.

A "Könyvtáros" második tíz évének repertóriumát nyújtja át most F. Wiesinger Piroska és J. Mátrai Judit félezer oldalas impozáns kötetben. A terjedelem szűkre szabott kerete csak válogatást tett lehetővé. A válogatás szempontja könyvtárcentrikus: teljességre csupán a folyóirat könyvtári, könyvtár-vonatkozású cikkeinek, közleményeinek és hiranyagának rendszerezésében törekedtek az összeállítók, és regisztrálták a lapban megjelent fényképfelvételeket. E mutató így is sok meglepetést tartogat. Böngészése, tanulmányozása egyaránt izgalmas olvasmány, miként minden repertóriumé az, gazdag forrásértéke okán. Tükrözi a könyvtáros szakma elmúlt tíz évének problémáit, könyvtárpolitikai elveinek módosulásait, tájékoztat szakmai törekvésekről, módszerekről, tervekről és kalauzol a könyvtáros köztudat ideológiai orientációjának kérdéskörében.

A két mutató több szempontból eltérő bibliográfiai elvet követ. Az első tíz év mutatójában a szakrendi rendszerezés kapott erőteljes hangsúlyt és a szakcsoporton belül időrendi felsorolás érzékeltette a fejlődést, a második évtized mutatója szakrendi sémát egyáltalán nem tartalmaz, helyette a sokkal rugalmasabb tárgyszavas elrendezést alkalmazza.

A második évtized mutatójának legterjedelmesebb része a személyi-szerzői rész. Nyitánya e mutatónak s a teljes anyagnak mintegy a felét képezi. A személyi-szerzői rész betűrendben tartalmazza a könyvtárosok életére, tevékenységére vonatkozó adatokat, pl. kitüntetések, nekrológokat stb.; a szerző által irt cikkeket, közleményeket, recenziókat; a szerző munkáiról szóló ismertetéseket, - mindezt a szerző neve alatt a művek címe szerinti alfabetikus elrendezésben. E rendszerezés miatt a mutató nem ábrázolja a szerzők tíz esztendő alatti publikációs tevékeny-

ségének teljes oeuvre-jét, a fejlődés, az érdeklődés, a kibontakozás folyamatát. Ugy véljük: az első rész szerkezete egységesebb lenne, ha a szerkesztők különválasztották volna a személyi vonatkozású információkat a szerzői résztől.

A repertórium középső része a földrajzi-intézményi rész, amely a földrajzi fogalmak betürendjében rendszerezi az intézményekre, könyvtárakra vonatkozó információkat. Az egyes megyék címszava alól utalók tájékoztatnak azokról a településekről, amelyekre a repertóriumban közlemény vonatkozik.

A mutató záró fejezete a tárgyszavas rész. A tárgyszavak tömörek, koncentráltak, a lényegre exponálnak. A tárgyszavakat betürendben, a tárgyszavakon belül időrendben lajstromozza az anyagot. A rokon-tárgyszavakról utalók tájékoztatnak. (Pl. ld. még ... címszavak alatt.) A tételeken belüli tagolások, elkülönítések, kiemelések technikai megoldása nem szerencsés. Tényleges tagolás, vagy különböző tipográfiai megoldások alkalmazása helyett egyforma aláhúzás emeli ki a főcímet és tagolja a részelemeket. Ezzel a szerkesztői szándék elmosódik és a látszólag "takarékos", valójában ötlettelen technikai megoldás, - amely semmiképpen nem alkalmas az értelmes tagolás helyettesítésére - zavarossá, vibrálóvá teszi az áttekintést.

A szerkesztők következetesen alkalmaznak rövidítéseket és szíglákat. A terjedelmi korlátozások okozta összevonások, "gazdaságosnak" vélt technikai megoldások, tipográfiai tagolatlanságok viszont annyira zsufoltta nyomoritották az egész mutatót (ez különösen bántó a tárgyszavas részben), - hogy már-már a közérthetőség rovására megy, de a gyors áttekintést mindenképpen akadályozza. Azon tűnődünk: vajon a szerzői-személyi részben tételszámozás alkalmazása, a továbbiakban erre utalás nem teremtett volna-e gazdaságosabb megoldást?; vagy leleményes táblázatokba sűrített mondanivaló nem foglalt volna el valóban kevesebb helyet?; vagy különböző tipográfiai megoldások bátrabb alkalmazása-variálása (p.o. ritkított gépelés, verzálírás, nagybetű-kisbetű, aláhúzás egyszer, aláhúzás kétszer stb.) vajon nem biztosította volna valóban a zavartalan áttekintést?

Nem hibátlan mű a "Könyvtáros" folyóirat könyvtári és könyvtári vonatkozású cikkeinek és közleményeinek mutatója, de hibái ellenére is megbízható képet nyújt a mai könyvtárosok műhelyproblémáiról és társadalmi helyzetéről. Jellemző e mutató gyakorlati fontosságára, hogy még mielőtt nyomtatásban megjelent volna, máris napvilágot láttak az első elemző-összegező tanulmányok, amelynek bázisa és inspirálója e repertórium kézírata volt. Reméljük, a "Könyvtáros" most megjelent mutatójában való "találkozás" további helyzetképek és összefüggések elemzésére készíti majd a szakembereket, amely további képek megrajzolásával ábrázolja sokszínű, sokhangu pályánknak közös gondjait, és várjuk a könyvtáros életnek különböző szempontu buvárlását, feltárását és közkinccsé tételét.

ILLÉS Zsuzsa

A mű címe szerényen utal tartalmára: a jelzett hatásvizsgálatnak nemcsak színtere, hanem tárgya is a könyvtár, pontosabban az a hatás, melyet a közművelődési könyvtár gyakorol látogatói igény szintjére, érdeklődésére, izlésére. Bár a hazai vizsgálatokból már tudjuk azt - az előszó hivatkozik is rá - hogy a könyvtári tagság nemcsak rendszeresebb olvasással jár együtt, hanem csiszoltabb izléssel is, azt mégsem tudjuk, hogy e többletből mennyit hoztak eleve magukkal a beiratkozók, és mennyit adott ehhez a könyvtár. Ezt kutatja a vizsgálat, melynek első jelentését most kézhez kaptuk.

Nem véletlen, hogy a tavalyi Nemzetközi Olvasáskutatási Konferencián Nagy Attila referátumát - mely nagyrészt e munka eredményeit ismertette - kiemelkedő érdeklődés fogadta. Az érdeklődés részben a téma időszerezésének is szólt: a kutatók figyelme mindinkább az olvasás hatásmechanizmusára terelődik, s ezzel párhuzamosan kerül előtérbe az olvasásközvetítő intézmények, jelesül a könyvtárak szerepének tudományos igényű vizsgálata. Az ismert kutatások tulnyomó része azonban a könyvtárhasználóknak, elvárásaiknak és a használat módjának egzakt leírására korlátozódik. E munkák elsősorban a könyvtárak gyakorlati tevékenységének szervezéséhez szállítanak hasznos információkat. Az ismertett munka viszont mélyebbre kíván hatolni. Azt a többletet kutatja, melyet a könyvtár egésze ad hozzá az igény, az érdeklődés és az izlés összefüggő komplexumához.

E cél érdekében a mérések kezdetekor (1972 tavaszán) két szinten három hasonló demográfiai és szociológiai összetételű vizsgálati csoportot alkottak a könyvtárat nem látogatókból, könyvtári tagokból és azokból a könyvtárlátogatókból, akikkel a könyvtárosok később intenzívebb személyi kapcsolatot kívántak létesíteni. Induláskor sokoldaluan rögzítették e három csoport szabadidő-felhasználását, olvasási szokásait, az irodalomról alkotott véleményét, a kulturához való kapcsolatát, esztétikai ítéleteit. A két év elteltével (1974-ben) megismételt vizsgálat már a mozgásirányt is bemérte: nem csak a három csoport közötti különbséget mutatta ki, hanem az eltérések irányát és mértékét is, amiből már határozottabban lehet a könyvtár hatására is következtetni. Bár az ismertett kutatási jelentés még nem tartalmazza az 1974-es adatokat és a végső következtetéseket (ezeket a most készülő második kötetben kapjuk majd meg), olvasásakor mégsem a befejezetlenség, hanem a gazdagság érzése köt le. S itt a kötet két értékét emelném ki. Először: a vizsgálatot vezető Nagy Attila és a szaktanácsadóként közreműködő Halász László a legkorszerűbb vizsgálati eszközök rendkívül gazdag fegyvertárát használta fel, s ezeknek igen szabatos leírását olvashatjuk. A könyv kutatómódszertani szempontból uttörő és figyelemreméltó, várhatóan alapvetésül fog szolgálni további könyvtári kutatások számára. Másodsor: e "félidőben" kiadott beszámoló máris sok érdekes összefüggést tárt fel. Néhányat - önkényesen - kiragadva közülük pl. megemlíthetjük, hogy a vizsgálat szoros összefüggést mutatott ki az izlés különböző területei között. A regényeket, vers-

részleteket, festményeket hasonló vonatkozási alapból ítelték meg a megkérdezettek. A merev, előítéletes gondolkodásra való hajlam együtt jár az egysíku, sablonos alkotások tulértékelésével s a hagyományos szerkezetet megbontó modern alkotások elutasításával.

A felvillantott részletek azonban alárendeltek a kutatás végső céljának, mely a könyvtár valódi helyét kívánja kijelölni a művelődésközvetítő tényezők és intézmények között, szembenézve a könyvtár szerepét (vagy legalábbis a személyi tényezők könyvtáron belüli szerepét) lebecsülők és az azt tulbecsülők véleményével. Nem fantomokról, hanem élő és ható tényezőkről van szó. A kutatás részeredményei bizonyára gazdagíthatják a közvetlen könyvtári tevékenységet is, de fontosabb lesz ennél, amit a vizsgálat egésze a művelődéspolitikára számára e kötetben mond és a következőben is bizonyára mondani fog.

A kötet külső megjelenéséről is szólni kell. A szép, izléses nyomdai kivitel fölötti örömet hamar feledteti, hogy már az első átlapozás után oldalak maradnak visszailleszthetetlenül kezünkben. Az áttekintést a külföldiek számára tartalmazó összefoglalások könnyítik, a magyarok számára a tartalomjegyzék és a szöveg eltérő lapszámjelölései nehezítik. Azért kell ezeket a hibákat szóvá tenni, mert a kötet bizonyára gyakran használt kézikönyvként fog szolgálni nem egy könyvtári kutató kezében.

KATSÁNYI Sándor

(KOROMPAINÉ SZALACSI RÁCZ Mária) Hajdu-Bihar megye sajtóbibliográfiája. 1834-1970. (Szerk.: - -.) Debrecen, 1973, Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára. 460.p. /A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Bibliográfiái Kiadványai. 1. /

Magyarországon a felszabadulást követő gyökeres társadalmi-politikai változások megérlelték a helytörténeti kutatások kibontakozását is. Egyre fontosabbá vált olyan segédeszközök megteremtése, amelyek a megnövekedett helytörténeti érdeklődést szolgálják. A könyvtárak (felismervén az e téren jelentkező társadalmi kötelezettségüket) olyan segédleteket, kézikönyveket és bibliográfiákat hoztak létre, amelyek a helyi vonatkozású anyagokat minél alaposabban, minél sokoldalubbban feltárják, és megkönnyítik a megyék multját és legujabb kori történetét kutató szakemberek munkáját. Ebben a szellemben már kilenc megyei könyvtár készítette el helyi sajtóbibliográfiáját (Komárom, Borsod-Abauj-Zemplén, Fejér, Somogy, Vas, Veszprém, Heves, Csongrád és Hajdu-Bihar megyék). 1974 március 19-20-án Szegeden országos konferencia összegezte és körvonalazta ezeket a már megvalósult törekvéseket és sürgette azt a tíz megyét, amelyek még adósai a szakmai közvéleménynek és a helytörténeti kutatásnak megyéjük sajtóbibliográfiájának elkészítésével. Ezért kell részletesen elemeznünk és bemutatnunk Hajdu-Bihar megye elkészült sajtóbibliográfiáját, mert módszertani eredményei figyelemre, példája követésre méltó.

1973-ban a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem letörlesztette adósságát a Hajdu-Bihar megye sajtókiadványainak közel 130 esztendejét összegező bibliográfiai számvetéssel, amelyet Korompainé Szalacsi Rácz Mária készített el igen nagy szakmai hozzáértéssel és gondossággal. E kiadvánnyal a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára új sorozatot indított.

Korompainé munkája nem előzmények nélkül való. Már az 1950-es években törekedtek Hajdu-Bihar megye sajtóbibliográfiájának összeállítására. Dr. Ember Ernő nevéhez fűződik ez a kísérlet. Később Dr. Bata Imre és Dr. Lengyel Imre ujrakezdte a munkát, de ez a cimgyűjtés is abbamaradt. 1968-ban Korompainé számba vette a korábbi eredményeket és folytatta az adatgyűjtést, az 1969. december 31-ig Hajdu-Bihar megyében megjelent periodikumok lajstromozását.

A Korompainé által szerkesztett sajtóbibliográfiának kettős célja van:

1. Hajdu-Bihar megye összes sajtótermékeinek feltárása,
2. Hajdu-Bihar megye helytörténeti kutatásának elősegítése.

Ennek érdekében komplexen értelmezi a területi körülhatárolás fogalmát éppugy, miként a sajtótermék fogalmát is. Bihar megye határául az 1950-ben megállapított megye közigazgatási határát vette alapul, de abból a célból, hogy a történelmi Bihar megye jelenleg Magyarországhoz tartozó részének helytörténeti kutatását elősegítse, felvette mindazon sajtótermékeket, amelyek a történeti megye területén a magyar közigazgatás idején a volt megyeszékhelyen, Nagyváradon, illetve a ma Romániához tartozó kisebb vidéki városokban megjelentek.

A szerkesztő a sajtótermék fogalmát kiterjesztette minden periodikusan megjelenő kiadványra: napilapokra, hetilapokra, havonta, negyedévenként és szabálytalan időközökben megjelenő periodikumokra, alkalmi lapokra, közlönyökre, értesítőkre, évkönyvekre, üzemi és szaklapokra is.

Az adatgyűjtés autopszia alapján történt. A szerkesztő figyelembe vette és értékelte a sajtóbibliográfiákban korábban megjelent anyagokat is, de a cimgyűjtés fő forrása három nagy könyvtár folyóirat-katalógusa volt (Országos Széchényi Könyvtár, debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára, debreceni Egyetemi Könyvtár).

A szerkesztő teljességre törekedett. Felkutatott és lajstromozott minden sajtóterméket, amely 1834-1970 között Hajdu-Bihar megyében megjelent. A 127 esztendő alatt megjelent 879-féle periodikum leírása és alfabetikus rendezése e könyv első része. A leírások három egységből állnak:

- cimleírás,
- megjegyzések (vonatkoznak: címváltozásokra, előzményekre, folytatásra, történetre stb.),
- lelőhely.

Korompainé páratlan pontossággal kutatja fel és tömören, szűkszavuan, részletesen jellemzi a periodikumokat. Minden lényeges tartalmi és formai jellemzőt elmond róluk. Az alcim és a kiadó testületek jelzésében, a kiadás helyében, a szerkesztők személyében és a cimben bekövetkezett minden változást közöl. A periodikumok élettartamát az egyes számokig felsorolja, egyidejűleg közli a lelőhelyeket is, vagy azt a tényt, hogy a kiadvány "nem található". Sajnálatos azonban, hogy a periodikum "nem található" jelzését nem oldja fel, nem jelöli meg a forrást, ahonnan az

adatok származnak, és nem adja meg a lelőhelyet, esetleg magángyűjteményt, vagy másolatot, ahol a kutató mégiscsak megtalálhatja a kérdéses sajtóterméket. Annak ellenére, hogy e bibliográfia a legutóbbi 127 esztendőben Hajdu-Bihar megyében megjelent sajtókiadványokat összegezi, tételei közel 6 %-ának lelőhelye ismeretlen. Elgondolkoztató ez a tény és ismét figyelmeztet a könyvtárosok felelősségére: összegyűjteni, lajstromozni, megvédeni értékeinket, amit és amig lehetséges.

Figyelemre méltó az egységes koncepciójú, kutatócentrikusan szerkesztett mutatói apparátus. A bibliográfia használatát tizféle mutató könnyíti meg. Hely- és időrendi, szak, kiadók, szerkesztők nevének, nyomdáknak, nyomdák telephelyeinek, valamint az idegen nyelvű sajtótermékeknek mutatója segítségével minden adat több dimenzióban megtalálható és a különböző szempontu mutatói igényt magas színvonalon szolgálja.

Ujszerű a rendkívül tömör, ökonomikusan szerkesztett, logikus táblázatokba sűrített hely- és időrendi mutató, amelyet a szerkesztő a periodikumok időszakosságának jelzésével is kombinált. A megjelenési hely betürendjében sorolja fel az anyagot, az azonos helyen megjelenő sajtótermékek kronologikus rendben találhatók. A rubrikákban betűjelzések vonatkoznak az időszakosságra. (pl. i - meghatározatlan időközönként, a - alkalmi szám, e - évenként stb. megjelenő periodikum.) Ezzel a módszerrel egyetlen pillantással áttekintést kapunk

- az egy-egy városban megjelenő összes sajtótermékről,
- az újonnan induló sajtókiadványokról,
- az adott időszakban megjelenő összes periodikumról,
- az adott hirlapok időszakosságában bekövetkezett változásokról.

Ebből a kiválóan szerkesztett táblázatból kibontható, megrajzolható szinte a megye egész sajtótörténete, kulturális, társadalmi és tudományos életének mozgásiránya az elmúlt 127 esztendőben.

A szakmutató is igen precízen megszerkesztett. Négy nagy történelmi szakaszban rendszerezi a megyében megjelent sajtótermékeket. Korszokolása a következő:

1. A helyi sajtó kezdeteitől a Tanácsköztársaság kikiáltásáig.
2. A Tanácsköztársaság idején megjelent lapok.
3. A Tanácsköztársaság bukásától a felszabadulásig.
4. A felszabadulástól 1969. december 31-ig.

A szerkesztő a történelmi egységen belül elhatárolja a különféle politikai pártok, vallási felekezetek, mozgalmi szervek periodikumait és a szakszempontu (sport, kulturális, stb.) kiadványokat, s ahol indokoltnak látja, ott az időrendi, illetve a helyi alosztást alkalmazza.

A kiadók mutatója megbízhatóan kalauzol a

- politikai pártok és szervezetek,
- közigazgatási és katonai szervezetek,
- üzemek, vállalatok, szövetkezetek,
- ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi egyesülések,
- tanügyi, kulturális, irodalmi és tudományos testületek,
- egyházi és vallásos intézmények,
- sportegyesületek sajtókiadványainak rendjében.

A nyomdák, nyomdatulajdonosok, szerkesztők névmutatója alfabetikus sorrendbe rendeződik. Utal a névvariánsokra és fő érdeme, hogy feloldja az álneveket is.

A nyomdák telephelyei szerinti, valamint az idegen nyelvű sajtótermékek betürendes mutatója a bibliográfiák által hagyományosan alkalmazott módon tájékoztatnak.

Hajdu-Bihar megye sajtóbibliográfiáját irodalomjegyzék gazdagítja, amelyből elemezhető az előzmények és rokontörekvések története.

A kötetet illusztrációként bemutatott néhány fotómásolat zárja, amely a bibliográfiában szereplő sajtótermékek címlapjáról készült.

ILLÉS Zsuzsa

DEZSŐ Zsigmondné: A gyorsolvasás programozott tankönyve. Bp. 1974. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 347 p.

A könyv "Skimming" című fejezete közli valamely olvasmánnyal való megismerkedés (a skimming egyébként éppen ezt jelenti!) célszerű módszerét. Ez bizonyos kérdésekre adandó válaszokban áll. Alkalmazhatjuk e módszert mindjárt Dezsőné könyvére is! Az első kérdések a könyv címére, alcímére, kiadójára, megjelenése évére, majd a kiadás számára vonatkoznak. Nos, az első négy kérdésre a címben találunk feleletet. Ami pedig a kiadás számát illeti - "ez a könyv a gyorsolvasás programozott tankönyve, teljesen önálló mű - nem újabb kiadása és nem is folytatása régebben megjelent munkáknak, még a szerző korábban megjelent módszertani utmutatójának sem".

A következő kérdés a tartalomjegyzékre vonatkozik. Mit tudhatunk meg belőle a könyv szerkezetéről? A tanulás munkáját 28 napra tervezi az író és eszerint tagolja a fejezeteket is. E 28 napból 16 nap és fejezet alatt fejti ki gyorsolvasásra vonatkozó ismereteket, a hátralevő 12 nap ismétlésre és gyakorlásra kell. Az egyes napok programja tulajdonképpen két részből áll: egy fogalomtisztázó, ismeretközlő - mondjuk - elméleti részből és egy gyakorlatból. Az elméleti részben olyan problémák szerepelnek, mint: látószögnövelés, ritmikus szemmozgás, jelkeresés, hibakeresés, fogalomválogatás, szókincs stb.

Ha tekintetbe vesszük, hogy mindezekon kívül szó van itt még olyan nagy jelentőségű pszichológiai kérdésekről is, mint a figyelem, az emlékezet erősítése, a megfigyelőképesség fejlesztése stb., azt kell mondanunk, hogy a "gyorsolvasás tankönyve" már korántsem szorítkozik arra, hogy módszeres tanácsokat és gyakorlatokat adjon az olvasás tempójának növelésére. Inkább arra a tágabb feladatra vállalkozik, hogy a szellemi munka egészére vonatkozóan adjon nagyon okos és nagyon praktikus utbaigazítást. Éppen ezért felmerülhet itt a kérdés: nem lett volna-e célszerű a problematikának ezt a kiterjesztését és elmélyítését a könyv címében is kifejezésre juttatni?

Az információfelfogásnál a mindig változó, ujszerűségre, egyéni színre törekvő forma felfogásától lehetőleg mentesítenünk kell magunkat. Természetesen egészen forma nélkül a tartalom nem állhat meg, ezért a mindig új formától való szabadulás csak úgy történhetik, hogy az individuális forma helyébe egy sablonos formát teszünk, olyat, amely egyszer rögzítve nem okoz több gondot, nem igényel külön szellemi munkát. Így minden felfogás formarombolás és újra megformálás is egyben.

Ha végignézzük azokat a módszereket, amelyeket Dezsőné az egyszerűbb, gyorsabb és eredményesebb ismeretszerzés, olvasás érdekében javasol, ezzel a formarombolással és újra megformálással találkozunk. A formarombolás és új formába öntés jelentőségét bizonyítja az a tény, hogy ott, ahol a formának el nem hanyagolhatóan fontos szerepe van, például a szépirodalomban, a "gyorsolvasás" módszerei nem alkalmazhatók. Az aktív olvasásról és a lényeg kiemeléséről szóló fejezetek világosan megmutatják a formarombolás és -építés útját-módját. Ez abban áll, hogy nem adjuk át magunkat passzive a szöveg sodrásának, hanem aktíve, kérdésfeltevésekkel állunk szembe az olvasmánnyal. Kérdéseink részint arra vonatkoznak, amit az olvasmányból megtudni kívánunk, részint arra, ami az egésznek magja, veleje. Az utóbbinál, a lényegkiemelésnél jó szolgálatot tehetnek bizonyos sztereotip kérdőszavak: "ki", "mit", "hol", "hogyan", "mikor", "miért".

Milyen szerves tartozékokkal találkozunk a könyv végén? Nos, táblázatok vannak itt az olvasás sebességének megállapítására és feloldások, azaz a gyakorlatokban felmerült feladatokra és kérdésekre adandó helyes válaszok.

Beszélnünk kell még végezetül az irodalomjegyzékről, amely a maga 42 tételével a gyorsolvasás angol, német, orosz és magyar nyelvű irodalmának legjelentősebb tételeit foglalja magába.

Feladatunk a könyv ismertetésén kívül annak bizonyos értékelése is. Véleményünk szerint azonban ennek már eleget tettünk. Nem tudunk ugyanis elismerőbb véleményt elképzelni annál, amit az jelent, hogy egy könyv annyira leköti érdeklődésünket, hogy kedvet kapunk, még a benne elmondottakon túlmenően is, foglalkozni tartalmával.

TAKÁCS Menyhért

Az NTMIK (orosz nevén Mezsdunarodnűj centr naucsnoj i tehniczeszkaj informacii, MCNTI) a KGST-országok tájékoztatási együttműködésének szervezete. Az az együttműködési rendszer, amelyet a Központ kialakítani kíván, a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer (NTMIR) nevet kapta (oroszul Mezsdunarodnaja szisztema naucsnoj i tehniczeszkaj informacii, MSzNTI).

1. A VESZTNIK

A Központ munkájában részt vevő, ill. vele kapcsolatot tartó szervezetek folyamatos tájékoztatása érdekében indult meg 1973-ban a "Vesztnik Mezsdunarodnoj centra naucsnoj i tehniczeszkoj informacii" (Az NTMIK Értesítője) című időszaki kiadvány. Első évfolyamából 6 szám jelent meg, 30-40 oldalon. Példányszáma az ekkori 330-ról a 2. évfolyamban 1200-ra ugrott, jelezve a munka kereteinek kiszélesedését.

A Vesztnik MCNTI a Központ szerteágazó napi munkájának eredményeit, eseményeit regisztrálja krónikaszerűen. Állandó rovatok keretében számol be az NTMIR létrehozásának és fejlesztésének általános kérdéseiről, az NTMIR nemzetközi szakosított információs rendszereiről, az NTMIR nemzetközi ágazati tudományos és műszaki információs rendszereiről, az országos információs rendszerek együttműködéséről, az NTMIK hireiről, az újabban megjelent normatív dokumentumokról, az NTMIK kiadványairól; rendszeresen közli a más nemzetközi szervezetek tájékoztatási tevékenységére vonatkozó híreket is. Regisztráló tevékenysége mellett előre közli az NTMIK által rendezett vagy munkáját érintő nemzetközi értekezletek évi naptári tervét, később pedig ennek kiegészítéseit, módosításait.

2. A PROBLEMŰ

Amint az NTMIK a feladatok és szervezeti keretek felvázolásán túl egyre inkább áttérhetett a tájékoztatási együttműködés tartalmának és módszereinek kidolgozására, a Vesztnik mellett szükségessé vált egy elméleti kiadvány megindítása is, amely összegyűjti a munka folyamán létrejött elvi jelentőségű kutatási beszámolókat, tervtanulmányokat. Így született meg 1974-ben a "Problemü szozdanija i razvitija Mezsdunarodnoj szisztemü naucsnoj i tehniczeszkoj informacii" (Az NTMIR létrehozásának és fejlesztésének problémái).

A Problemü-nek eddig 3 száma áll rendelkezésünkre; 100-140 oldalas, testes kiadványok; 600 példányban jelentek meg. (Sajnos, sokszorosításuk technikai kivitele nem mindig tökéletes.) Mindhárom szám egy-egy fontos nemzetközi összejevetel anyagát tartalmazza.

Az 1. szám annak a 23 beszámolóknak a szövegét közli, amely az 1974. febr. 11-13-án Berlinben tartott szemináriumon hangzott el (kevés kivétellel szovjet és NDK-beli szerzők munkái). A szeminárium tárgyköre: a tézauruszok kidolgozása; a kompatibilis természettudományi és műszaki tézauruszok országos rendszerei kialakításának általános módszertana; a tézauruszok alkalmazása a szövegek indexelésére.

A 2. szám annak a nemzetközi szimpozionnak a 32 beszámolóját közli, amelyet 1974. márc. 26-28-án rendezett az NTMIK, az országos és a nemzetközi tudományos és műszaki információs rendszerek fejlődésének prognózisa terén szerzett tapasztalatokról, ill. elért eredményekről. A beszámolók 3 tárgykörben csoportosíthatók. - 1. Az országos tudományos és műszaki információs rendszerek és az NTMIR fejlődésének prognózisa; a prognóziskészítés általános módszertani kérdései; módszerek és specifikus sajátágok az információs rendszerek fejlődésének prognózisában; néhány KGST-tagország tapasztalatai az információs rendszerek

fejlődésének prognózisáról. - 2. A tájékoztató tevékenység integrációjának általános kérdései; az integráció különféle aspektusai, beleértve a KGST-tagországok információs rendszereinek integrációját és a kompatibilitási kérdések megoldásának lehetőségeit. - 3. Az országos és nemzetközi ágazati és szakosított információs rendszerek fejlődése; fejlődésük fő irányai a KGST-tagországokban; tapasztalatok néhány információs rendszer fejlődési prognózisának és hosszútávú fejlesztési programjának kidolgozása tén.

A 3. szám tartalmát a KGST-országoknak az a szimpoziuma adta, amelyet 1974 márciusában Szófiában tartottak, a tudományos és műszaki információk gépi feldolgozására specializált technikai eszközökről. - Az NTMIK, a Szovjetunió, az NDK és Románia képviselői összesen 16 beszámolót nyújtottak be. Ezek a gépi adatfeldolgozás általánosabb kérdései (alkalmazott programcsomagok, az AIDOS-rendszer, dokumentumok gépi betáplálása az információrendszerbe) mellett olyan eszközökkel és eljárásokkal foglalkoztak, mint a számítógépi outputként alkalmazott nyomtató- és szedő-, ill. mikrofilm-berendezések, a mikrofilm mint az információcsere hordozója, a mikrofilmlap, a szupertömör információrögzítésre szolgáló elektronmikroszkópos eljárások, az ultramikrofilmlapok, a visszakereső berendezésekben alkalmazott mikrofotografikus adathordozók.

A Problemü fontosabb közleményeit rendszeresen fogjuk ismertetni a KDSz Referáló Lapban, olykor pedig a Könyvtári Figyelőben is (lásd a jelen számban Arsenov és munkatársai tanulmányának tömörítését).

K. D.